

Wpł. 9.05.2023r.
MR

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Prawa i Administracji
ul. Władysława Bojarskiego 87-100 Toruń
tel. 566114122

Prof. zw. dr hab. dr h.c. Andrzej J. Szwarec

emer. prof. Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
aktualnie: Uniwersytet WSB Merito w Poznaniu

Poznań, 2 maja 2023 r.

9.05.2023

[Signature]

Recenzja

dorobku oraz innych osiągnięć naukowo-badawczych i dydaktycznych

dr. Michała Leciaka

oraz jego aktywności w zakresie współpracy

z instytucjami i organizacjami naukowymi,

a także w zakresie działalności popularyzatorskiej,

sporządzona w postępowaniu habilitacyjnym Kandydata

I. Ogólna charakterystyka habilitanta

Studia na kierunku „prawo” dr Michał Leciak odbywał na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu w latach 1999-2004, uzyskując w 2004 r. tytuł magistra prawa po złożeniu egzaminu magisterskiego z wynikiem bardzo dobrym, na podstawie pracy magisterskiej nt. „Wpływ stanu nietrzeźwości lub środków odurzających na odpowiedzialność karną za przestępstwa komunikacyjne”, przygotowaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Andrzeja Marka i zrecenzowaną przez prof. dr hab. Violetę Konarską-Wrzosek. W latach 2004-2008, w ówczesnej Katedrze Prawa Karnego i Polityki Kryminalnej (w aktualnej Katedrze Prawa Karnego) Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu odbywał studia doktoranckie, zakończone uzyskaniem w 2008 r. stopnia naukowego doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy doktorskiej nt. „Prawnokarna ochrona tajemnicy państwowej – zagadnienia materialne i procesowe”. Promotorem tej rozprawy był dr hab. Andrzej Adamski, prof. UMK, natomiast jej recenzentami: prof. dr hab. Marian Filar i prof. dr hab. Piotr Hofmański. Posiadając stopień naukowy doktora, habilitant spełnia więc warunek wszczęcia i dalszego prowadzenia postępowania habilitacyjnego, określony w art. 219 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. poz. 574 ze zmianami), zwanej dalej „ustawą – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce”.

W okresie 1.10.2005 – 30.09.2009 habilitant był zatrudniony na stanowisku asystenta, potem starszego wykładowcy, w Bydgoskiej Szkole Wyższej w Bydgoszczy, w okresie 1.10.2005 – 30.09.2008 na stanowisku asystenta, potem adiunkta, w Zakładzie Podstaw Prawa Medycznego Wydziału Nauk o Zdrowiu Collegium Medicum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, w okresie 1.10.2007 – 30.09.2008 na stanowisku asystenta, potem adiunkta, w Zakładzie Prawa Karnego Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk. Od 1.10.2008 r. był zatrudniony, najpierw na stanowisku asystenta, potem na stanowisku adiunkta, we wcześniejszej Katedrze Prawa Karnego i Polityki Kryminalnej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, aktualnie jest zatrudniony w Katedrze Prawa Karnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Od dnia

1.10.2009 jest równocześnie zatrudniony na stanowisku starszego wykładowcy w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej we Włocławku. Na podstawie umowy zlecenia był także zatrudniony w Europejskiej Wyższej Szkole Prawa i Administracji w Warszawie (w latach 2007-2009), w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (w latach 2014-2015) oraz w Wyższej Szkole Bankowej w Toruniu (w latach 2015-2018).

Informacje powyższe dowodzą o tym, że habilitant już w ten sposób przejawiał swą aktywność w więcej niż jednej uczelni względnie instytucji naukowej, spełniając warunek określony w art. 219 ust. 1, pkt 3 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Aktywność naukowo-badawczą oraz inne aktywności realizowane w uczelniach względnie w innych instytucjach naukowych habilitant łączy z praktyką zawodową. W latach 2004-2007 odbywał aplikację sędziowską w Sądzie Okręgowym w Bydgoszczy, zakończoną złożeniem egzaminu sędziowskiego. Od 2008 r. jest wpisany na listę radców prawnych Okręgowej Izby Radców Prawnych w Toruniu i prowadzi własną kancelarię prawną oraz uczestniczy w działalności samorządu zawodowego radców prawnych. W latach 2013-2016 był sędzią Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego OIRP w Toruniu. W 2021 r., jako przedstawiciel Krajowej Rady Radców Prawnych, został powołany zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości w skład Komisji Egzaminacyjnej II stopnia przy Ministrze Sprawiedliwości do rozpoznania odwołań od uchwał dot. wyników egzaminu radcowskiego.

Innymi dodatkowymi aktywnościami habilitanta są także: członkostwo Panelu Dyscyplinarnego działającego przy Polskiej Agencji Antydopingowej oraz pełnienie funkcji sędziego Sądu Polubownego Związku Piłki Ręcznej w Polsce.

II. Ogólne informacje o dorobku publikacyjnym i innych przejawach aktywności naukowo-badawczej habilitanta

W myśl art. 219 ust. 1 pkt 2a ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, podstawą oceny osiągnięć naukowobadawczych habilitanta jest przede wszystkim dorobek publikacyjny pochodzący z okresu po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, w tym zwłaszcza w postaci autorstwa jego monografii jako rozprawy habilitacyjnej pt. „Doping w sporcie i jego prawnokarne oceny” (Warszawa 2021, Wydawnictwo C.H.Beck, 307 ss., ISBN 978-83-8235-982-4), której recenzentem wydawniczym był dr hab. Jacek Potulski, prof. UG.

Dalszym dorobkiem publikacyjnym habilitanta pochodzącym z okresu po uzyskaniu stopnia naukowego doktora były:

- 1) dwie monografie nt.:
 - a) „Tajemnica państwowa i jej ochrona w prawie karnym materialnym i procesie karnym (Toruń 2009, Wydawnictwo Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa – Stowarzyszenie Wyższej Użyteczności „Dom Organizatora”, 422 ss., ISBN 978-83-7285-415-5,
 - b) „Karnoprawna ochrona informacji niejawnych” (Toruń 2012, Wydawnictwo Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa – Stowarzyszenie Wyższej Użyteczności „Dom Organizatora”, 282 ss., ISBN 978-83-7285-648-7;

- 2) redakcja względnie współredakcja naukowa 9 następujących publikacji zbiorowych:
- a) „E-sport. Aspekty prawne” (Warszawa 2020, Wydawnictwo C.H.Beck, 152 ss., ISBN 978-83-8198-457-7,
 - b) „Krajowy model regulacji prawnej przetwarzania danych w obszarze monitorowania, wykrywania i zapobiegania przestępstwom”, Warszawa 2015, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 139 ss., ISBN 978- 83-65224-22-4, 3 3
 - c) „Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć”, Warszawa 2017, Wydawnictwo C.H.Beck, 284 ss., ISBN 978-83-255-9254-7,
 - d) „Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga Jubileuszowa Profesora Mariana Filara”, tom I, Toruń 2012, Wydawnictwo Adam Marszałek, 583 ss., ISBN 978-83-7780-464-3,
 - e) „Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga Jubileuszowa Profesora Mariana Filara”, tom II, Toruń 2012, Wydawnictwo Adam Marszałek, 563 ss., ISBN 978-83-7780-465-0,
 - f) „Odpowiedzialność dyscyplinarna w sporcie – aktualne problemy prawne”, Toruń 2016, Wydawnictwo Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa – Stowarzyszenie Wyższej Użyteczności „Dom Organizatora”, 169 ss., ISBN 978- 83-7285-788-0,
 - g) „Prawo sportowe”, Warszawa 2018, Wydawnictwo C.H.Beck, 458 ss., ISBN 978- 83-812-8239-0,
 - h) „Sport a przestępczość zorganizowana”, Warszawa 2018, Wydawnictwo C.H.Beck, 138 ss., ISBN 978-83-812-8764-7,
 - i) „Warunkowe zawieszenie wykonania kary w założeniach nowej polityki karnej”, Warszawa 2016, Wydawnictwo Wolters Kluwer, 275 ss., ISBN 978-83-8092-594-6;
- 3) 23 artykuły naukowe, w tym 6 w języku angielskim;
- 4) 95 rozdziałów w publikacjach zbiorowych;
- 5) 5 recenzji książek;
- 6) 3 materiały dydaktyczne;
- 7) 3 sprawozdania z konferencji naukowych.

Habilitant jest wyłącznym autorem zdecydowanej większości wskazanych wyżej publikacji. Natomiast współautorstwo względnie współredakcja niektórych publikacji są wyraźnie jego indywidualnym wkładem, jak tego wymaga art. 219 ust. 2 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Niektóre publikacyjne i inne osiągnięcia naukowe habilitanta były efektem uczestniczenia w pracach zespołów badawczych realizujących 6 projektów finansowanych w drodze krajowych konkursów. Uczestniczył ponadto w realizacji 6 europejskich lub innych międzynarodowych programów naukowych.

Ponadto, po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk prawnych, w 57 przypadkach habilitant wygłaszał referaty objęte programami konferencji naukowych, wykłady albo inne wystąpienia o charakterze naukowym. Natomiast w 14 przypadkach był członkiem komitetów

organizacyjnych względnie naukowych krajowych albo międzynarodowych konferencji naukowych.

Naukowometrycznymi danymi dokumentującymi osiągnięcia publikacyjne habilitanta są: 55 cytowań jego publikacji, liczba 5 w Indeksie Hirscha oraz liczba 1201 punktów MNiSW uzyskanych publikacjami.

Wprawdzie w postępowaniu habilitacyjnym podstawą oceny osiągnięć naukowobadawczych habilitanta jest przede wszystkim dorobek publikacyjny pochodzący z okresu po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, to jednak pożądanym jest uwzględnienie także jego wcześniejszego dorobku, pochodzącego z okresu przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora. Dorobkiem tym są:

- 1) monografia nt. „Tajemnica państwowa w zeznaniach świadka w polskim ustawodawstwie. Zarys problematyki” (Toruń 2007, Wydawnictwo Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa – Stowarzyszenie Wyższej Użyteczności „Dom Organizatora”, 122 ss., ISBN 978-83-7285-331-8,
- 2) 17 artykułów naukowych,
- 3) 3 rozdziały w publikacjach zbiorowych,
- 4) 5 recenzji książek.

III. Rozprawa habilitacyjna

W prezentowanym wcześniej dorobku publikacyjnym szczególną i doniosłą wartość posiada monograficzna rozprawa habilitacyjna habilitanta pt. „Doping w sporcie i jego prawnokarne oceny”. Jej znaczenie przejawia się przede wszystkim w tym, że odnosi się do niezwykle aktualnego zjawiska dopingu w sporcie oraz do instrumentów reagowania na to zjawisko, zwłaszcza także instrumentami prawa karnego w postaci egzekwowania z tego tytułu odpowiedzialności karnej.

Najważniejszym przedmiotem rozważań jest możliwość kwalifikowania zachowań związanych z dopingiem w sporcie jako przestępstw przewidzianych w polskim prawie karnym, zwłaszcza jako przestępstw specjalnie i bezpośrednio odnoszących się do zachowań związanych z dopingiem (nazywanych przez autora przestępstwami dopingowymi *sensu stricto*), ale nieraz także jako przestępstw, które nie odnoszą się wprawdzie bynajmniej bezpośrednio do dopingu, mogąc jednak ewentualnie znaleźć także zastosowanie w odniesieniu do takich zachowań (nazywanych przez autora przestępstwami dopingowymi *sensu largo*). Habilitant weryfikuje kwalifikowanie takich zachowań jako przestępstw z uwzględnieniem pytania o to, czy i jakie dobra prawne i wartości, chronione przepisami prawa karnego, są w takich wypadkach naruszane względnie zagrożone, uzasadniając ich kryminalizację.

Podjęcie w rozprawie tej problematyki było pożądanym zwłaszcza w warunkach wyraźnego trendu kryminalizowania zachowań związanych z dopingiem w sporcie, rejestrowanego w coraz większej liczbie państw, w tym także w polskim prawie karnym. Wprawdzie problematyka ta była już podejmowana w różnych wcześniejszych publikacjach,

to jednak tylko w pewnym stopniu i w czasie, gdy omawiany trend nie przejawiał się jeszcze w tak znaczących rozmiarach, a w polskim piśmiennictwie często jeszcze bez uwzględnienia tych regulacji polskiego prawa karnego, które w tym zakresie są regulacjami aktualnie obowiązującymi.

W każdym razie jest to pierwsza w polskim piśmiennictwie prawniczym monograficzna publikacja, analizująca zagadnienie objęte jej tytułem w sposób niezwykle obszerny, kompleksowy i pogłębiony.

Najogólniej charakteryzując tę monografię należy podkreślić, że zwłaszcza we fragmentach poświęconych problematyce prawnokarnej jest ona analizą teoretyczną, posługującą się metodą dogmatyczną, z zastosowaniem wykładni językowej, funkcjonalnej i historycznej, a także analizą prawnoporównawczą, uwzględniającą regulacje prawnokarne obowiązujące w tym zakresie także w licznych innych państwach.

Poza uwzględnionymi w rozprawie stosownymi aktami prawa międzynarodowego i regulacjami prawnymi licznych innych państw zawierających regulacje prawnokarne odnoszące się do dopingu w sporcie, rozprawa jest jednak przede wszystkim analizą polskich regulacji prawnokarnych, z uwzględnieniem w tej analizie także takich polskich regulacji prawnych z zakresu innych dziedzin prawa niż prawo karne, które znajdują zastosowanie w procesie rekonstrukcji względnie wykładni znamion przestępstw, w postaci których kwalifikowane są zachowania związane z dopingiem w sporcie. Zrelacjonowano ponadto stosowne regulacje dotyczące dopingu w sporcie tworzone przez międzynarodowe oraz krajowe organizacje sportowe, w tym także polskie, zwłaszcza gdy regulacje prawnokarne dotyczące dopingu w sporcie pozostają z nimi w pewnym związku.

Struktura omawianej rozprawy nie wywołuje zastrzeżeń. Jest podporządkowana tytułowi rozprawy. Po wykazie skrótów, po zestawieniu uwzględnionego w rozprawie piśmiennictwa i po wstępie, objęte rozprawą rozważania ujęto w 9 rozdziałach. Rozprawę zamykają wnioski końcowe.

We wstępie habilitant uzasadnia podjęcie zagadnienia objętego tytułem rozprawy, zwłaszcza wspominanym już wyżej trendem kryminalizacyjnym, rejestrowanym przede wszystkim w państwach europejskich. Podkreśla doniosłość dyskutowanego w tym względzie problemu dóbr prawnych i wartości uzasadniających ingerencję prawa karnego. Uzasadnia celowość podjęcia problematyki objętej rozprawą brakiem w polskim piśmiennictwie prawniczym w tym zakresie bardziej rozwiniętych i pogłębionych publikacji monograficznych. Zapowiada treść swych dalszych rozważań, wskazując problemy i bardziej szczegółowe hipotezy badawcze, zastosowane metody badawcze oraz uwzględnianą w tym względzie bazę źródłową. Jako główną hipotezę badawczą formułuje tezę, że reakcja karna na zjawisko dopingu w sporcie jest w ograniczonym zakresie konieczna i uzasadniona (s. XXXIII).

W rozdziale I, zatytułowanym „Doping w sporcie – rys historyczny zjawiska i środków prawnych jego zwalczania”, autor w zarysie prezentuje swe uwagi poświęcone

zwłaszcza pojęciu sportu i dopingu w sporcie, genezie i historycznemu kształtowaniu się tego zjawiska oraz ewolucji środków prawnych podejmowanych w walce z tym zjawiskiem.

W rozdziale II, zatytułowanym „Polityka antydopingowa – rozwiązania międzynarodowe i polskie”, skoncentrowano uwagę najpierw na regulacjach prawnomiędzynarodowych Rady Europy, UNESCO i Unii Europejskiej dotyczących dopingu w sporcie, opisując następnie aktywność Światowej Agencji Antydopingowej oraz charakter i treść Światowego Kodeksu Antydopingowego, z podkreśleniem ich prywatnoprawnego charakteru, doniosłych zwłaszcza w odniesieniu do odpowiedzialności dyscyplinarnej przewidzianej z tytułu zachowań związanych z dopingiem. Na tym tle zaprezentowano polski krajowy program zwalczania dopingu w sporcie, relacjonując ewolucję polskiego systemu walki z dopingiem w sporcie, z uwzględnieniem aktywności przejawianej w tym względzie przez organy publiczne, także w postaci tworzenia stosownych regulacji prawnych. Scharakteryzowano system funkcjonujący w tym zakresie aktualnie.

W rozdziale III, zatytułowanym „Zasadność i przesłanki reakcji karnej na doping w sporcie”, w kontekście pytania o to, czy instrumenty polityki antydopingowej stosowane przez organizacje antydopingowe są wystarczające, habilitant rozważa, czy i jakie dobra prawne lub wartości bywają naruszane lub narażane stosowaniem dopingu, uzasadniając ewentualną w tym względzie ingerencję także prawa karnego, zwłaszcza w postaci ujmowania określonych zachowań związanych z dopingiem jako specjalnych typów przestępstw. Czyni to z uwzględnieniem takich dóbr prawnych i wartości, jak życie i zdrowie człowieka, wolność człowieka, dobra małoletniego, uczciwość rywalizacji sportowej, zasada równości szans w tej rywalizacji i zasada *fair play*, zdrowie publiczne, interes publiczny, interes ekonomiczny, prawidłowość i wiarygodność obrotu określonymi substancjami, walka ze zorganizowaną przestępczością. Rozważa ponadto, czy i w jakim stopniu właściwości względnie ułomności postępowań dyscyplinarnych względnie karnych oraz wady i ułomności pozakarnej polityki antydopingowej skłaniają do kryminalizowania zachowań związanych z dopingiem.

Problematyka dóbr prawnych chronionych i naruszanych zachowaniami związanymi z dopingiem pojawia się w omawianej monografii ponownie, gdy habilitant analizuje znamiona przedmiotu ochrony i zamachu konkretnych specjalnych typów tzw. przestępstw dopingowych przewidzianych w polskim prawie karnym (rozdział VI, s. 129-245) oraz innych typów przestępstw znajdujących zastosowanie w związku z dopingiem (rozdział VII, s. 247-268).

Wcześniej, w rozdziale IV, zatytułowanym „Modele krajowe karnoprawnej reakcji na doping w sporcie – analiza prawnoporównawcza”, habilitant prezentuje regulacje prawnokarne dotyczące zachowań związanych z dopingiem w sporcie przewidziane w 15 państwach europejskich oraz w 4 państwach pozaeuropejskich. W tym kontekście i z uwzględnieniem regulacji przykładowo powoływanych państw rozważa, czy zachowania związane z dopingiem winny być kwalifikowane jako takie przestępstwa, które w swych znamionach nie odnoszą się wprawdzie bezpośrednio do zachowań związanych z dopingiem (nazywanymi przez habilitanta przestępstwami sportowymi *sensu largo*) względnie jako

specjalne typy przestępstw odnoszącymi się bezpośrednio i wyłącznie do zachowań związanych z dopingiem w sporcie (nazywanymi przez habilitanta przestępstwami sportowymi *sensu stricto*), oraz czy winny być one zlokalizowane w ogólnej ustawie karnej czy w ustawie szczególnej, jaki powinien być zakres kryminalizacji takich zachowań, jakie zagrożenia karne winny być za takie przestępstwa przewidziane oraz czy – poza odpowiedzialnością osób fizycznych - z tytułu udziału w stosowaniu dopingu w sporcie odpowiedzialność winny ponosić także podmioty zbiorowe.

Wprawdzie prezentacja regulacji prawnokarnych odnoszących się do dopingu w sporcie obowiązujących w innych państwach jest tylko relacją, to jednak jej wartość przejawia się w tym, że również z uwzględnieniem obcych regulacji można i należy skonfrontować trafność polskich regulacji obowiązujących w tym zakresie, czerpiąc z nich wręcz być może nieraz wartościowe przykłady. Nie bez znaczenia jest także porównywanie ze sobą zróżnicowanych regulacji różnych państw po to, aby ewentualnie rozważać celowość ich ujednolicenia w jakimś przynajmniej stopniu, pożądaną w warunkach popełniania kryminalizowanych zachowań przez sprawców pochodzących z różnych państw, popełnianych w różnych państwach oraz egzekwowania z tego tytułu odpowiedzialności karnej przewidzianej w określonym państwie nie tylko wobec osób będących jego obywatelami, ale także wobec cudzoziemców. Celowość skutecznego zwalczania zjawiska dopingu w sporcie skłania bowiem do tego, aby w różnych państwach zachowania związane z dopingiem były w miarę jednolicie kwalifikowane jako przestępstwa i podobnie karane. Winno to sprzyjać także temu, aby sprawcę takiego zachowania można było ukarać, jeśli w państwie egzekwującym z tego tytułu odpowiedzialność karną warunkiem takiej odpowiedzialności jest uznanie takiego zachowania za przestępstwo także w tym innym państwie, w którym zostało ono popełnione.

W rozdziale V, zatytułowanym „Ewolucja instrumentów karnoprawnej reakcji na doping w sporcie w Polsce”, Autor przypomina najpierw, że przed wejściem w życie ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. z 2020 r. poz. 1133 ze zm.) nie było w polskim prawie karnym przestępstw, które jako tzw. specjalne typy przestępstw dopingowych byłyby przestępstwami bezpośrednio i wyłącznie odnoszącymi się do zachowań związanych z dopingiem w sporcie, choć rozważano lub nawet projektowano już w tym okresie ich stworzenie. Ewentualne karanie w tym czasie zachowań związanych z dopingiem nie było wszakże wykluczone, ale jedynie w razie kwalifikowania takich zachowań jako przestępstw przeciwko życiu lub zdrowiu, w razie spowodowania nimi skutków będących znamionami takich przestępstw albo w razie narażenia w ten sposób życia lub zdrowia na niebezpieczeństwo, a także na podstawie stosownych regulacji prawnokarnych takich aktów prawnych, jak ustawa z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne (Dz.U. z 2021 r. poz. 1977 ze zm.) względnie ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2020 r. poz. 2050 ze zm.).

W dalszych fragmentach omawianego rozdziału V Autor relacjonuje tworzenie w polskim prawie karnym specjalnych typów tzw. przestępstw dopingowych oraz ich ujęcie w postaci obowiązującej przed wejściem w życie obecnie obowiązującej ustawy z dnia

21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1872 ze zm.), prezentując założenia procesu legislacyjnego, w trybie którego ustawa ta została uchwalona.

Bardzo obszerną i szczegółową analizę specjalnych typów tzw. przestępstw dopingowych, uregulowanych we wskazanej wyżej ustawie z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie, zawiera rozdział VI rozprawy, zatytułowany „Przestępstwa związane z dopingiem w sporcie na gruncie ustawy o zwalczaniu dopingu w sporcie”. Jest to analiza tak obszerna (119 stron), że zrelacjonowanie jej choćby w największym tylko zarysie nie jest możliwe w recenzji, której rozmiary muszą być z konieczności ograniczone.

Wskazane zostaną więc tylko elementy tej analizy, w postaci której habilitant prezentuje poszczególne przestępstwa. W każdym wypadku rozważane jest dobro prawne lub wartości będące w przypadku określonego przestępstwa przedmiotem ochrony i zamachu, z własnym stanowiskiem autora formułowanego w tej kwestii, gdy pojawiają się wątpliwości co do tego, czy określone dobra prawne lub wartości są względnie nie są chronione i naruszane względnie zagrożone zachowaniami objętymi analizowanymi przestępstwami. W przypadku każdego analizowanego przestępstwa habilitant stwierdza, czy jest ono przestępstwem ogólnym (powszechnym) czy indywidualnym oraz jakie właściwości sprawcy są w tym drugim wypadku znamieniem podmiotu przestępstwa. Rozważając znamiona strony przedmiotowej przestępstwa komentuje treść znamienia czy znamion określających zachowanie się sprawcy, rozstrzygając, czy znamię takie może być realizowane tylko działaniem czy także zaniechaniem, a także, w jakim znaczeniu określone są znamiona środków, którymi posługuje się sprawca. W analizie znamion tzw. strony podmiotowej autor ustala, czy karalność danego przestępstwa jest przewidziana tylko w razie jego umyślnego (tylko w zamiarze bezpośrednim względnie także w zamiarze ewentualnym) czy także nieumyślnego popełnienia, a także jakie okoliczności winny być objęte wymaganą świadomością sprawcy względnie powinnością objęcia ich świadomością. W przypadku niektórych analizowanych przestępstw rozważane są przypadki braku wymaganej wiedzy sprawcy czy pozostawiania przez niego w błędzie co do określonych okoliczności. Rozważa karalność danego przestępstwa w razie jego popełnienia w stadialnych formach przygotowania względnie usiłowania. W kontekście zagrożenia danego przestępstwa określonymi karami wyjaśnia, czy możliwe jest stosowanie wobec sprawcy warunkowego umorzenia postępowania karnego oraz odstąpienia od wymierzenia kary, a także czy i jakie środki karne oraz przepadek i inne środki kompensacyjne mogą być za takie przestępstwo orzekane. Wreszcie – w jakim trybie dane przestępstwo jest ścigane, w jakiej formie wymagane jest prowadzenie postępowania przygotowawczego i jaki sąd jest właściwy do rozpoznania sprawy oraz jak rozstrzygane winny być wskazywane przez autora przypadki ewentualnego zbiegu przepisów i przestępstw.

Tak ujętą analizę tzw. specjalnych przestępstw dopingowych należy uznać za właściwą i pożyteczną, bo jej uwzględnienie w praktyce winno sprzyjać prawidłowemu kwalifikowaniu zachowań związanych z dopingiem w sporcie i egzekwowaniu z tego tytułu odpowiedzialności karnej. Jest to wprawdzie analiza w zasadzie wyczerpująca, to jednak można było uzupełnić ją jeszcze pewnymi dalszymi elementami. Na przykład, skoro rozważa się możliwość warunkowego umorzenia postępowania w sprawach o takie przestępstwa, to

można było rozważyć także możliwość ewentualnego warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności również przewidzianej za takie przestępstwa. Można było rozważyć możliwości stosowania w takich wypadkach także nadzwyczajnego złagodzenia oraz obostrzenia kary, a w przypadku obostrzenia z tytułu recydywy – czy i jakie inne przestępstwa można uznawać za podobne do analizowanych tzw. specjalnych przestępstw dopingowych, zwłaszcza z tytułu ich rodzajowej tożsamości, co jest warunkiem ewentualnego stosowania art. 64 K.k. Pożądane było także wyjaśnienie problemu przedawnienia karalności takich przestępstw. Natomiast w warunkach stwierdzonej przez habilitanta możliwości popełniania omawianych przestępstw także w innych formach zjawiskowych niż sprawstwo pojedyncze (jednosobowe) może pojawiać się w praktyce problem akcesoryjnej względnie nieakcesoryjnej odpowiedzialności karnej osób współdziałających w ich popełnieniu, zwłaszcza w przypadku współdziałania w formie podżegania i pomocnictwa, z uwzględnieniem regulacji przewidzianej w art. 22 K.k.

Uzupełnieniem analizy specjalnych typów tzw. przestępstw dopingowych, zawartej w prezentowanym wyżej rozdziale VI rozprawy, jest rozdział VII, zatytułowany „Doping w sporcie jako przestępstwo poza ustawą o zwalczaniu dopingu w sporcie”. W tym fragmencie rozprawy habilitant rozważa możliwość kwalifikowania nieraz zachowań związanych z dopingiem w sporcie jako przestępstw, których znamiona nie odnoszą się bynajmniej bezpośrednio do dopingu w sporcie. Są nimi przede wszystkim przestępstwa przeciwko życiu lub zdrowiu (określone zwłaszcza w art. 148, 155-157 oraz 160 K.k.), gdy zachowaniami związanymi z dopingiem w sporcie powodowane bywają skutki w sferze życia lub zdrowia ujęte w znamionach tych przestępstw albo gdy takimi zachowaniami życie lub zdrowie jest narażane na niebezpieczeństwo. Innymi takimi przestępstwami, także analizowanymi przez habilitanta, są przestępstwa przeciwko mieniu (zwłaszcza możliwość ewentualnego kwalifikowania zachowań związanych z dopingiem w sporcie jako przestępstwa oszustwa przewidzianego w art. 286 K.k.), przestępstwa przeciwko wolności oraz przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu. Rozważana jest możliwość kwalifikowania zachowań związanych z dopingiem w sporcie jako przestępstw popełnianych w zorganizowanej grupie lub związku przestępczym, jak również jako przestępstw o charakterze korupcyjnym. Analizowana jest wreszcie także możliwość kwalifikowania zachowań związanych z dopingiem w sporcie jako przestępstw przewidzianych w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2020 r. poz. 2050 ze zm.) oraz w ustawie z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1977 ze zm.), a także jako przestępstw przewidzianych w ustawie z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 2021 ze zm.).

Możliwość kwalifikowania zachowań związanych z dopingiem w sporcie jako przestępstw objętych rozdziałem VII rozprawy jest przez autora analizowana także z rozwiniętym i pogłębionym uwzględnieniem znamion tych przestępstw, umyślności względnie nieumyślności jako warunków odpowiedzialności karnej, ewentualnej karalności z tytułu ich popełnienia w formie przygotowania względnie usiłowania oraz w formach współdziałania w ich popełnieniu. W niektórych wypadkach towarzyszą temu również rozważania poświęcone takim problemom, jak karalność względnie bezkarność stosowania

dopingu samemu przez sportowca oraz ewentualna doniosłość zgody pokrzywdzonego na stosowania wobec niego dopingu.

W kontekście analizy przestępstw mogących znaleźć zastosowanie w przypadkach stosowania w sporcie dopingu, przeprowadzonej przez habilitanta w rozdziałach VI i VII rozprawy, może pojawić się refleksja, że w tym fragmencie rozprawę można scharakteryzować jako komentarz do przepisów określających omawiane typy przestępstw. Okoliczność ta nie powinna jednak kwestionować wartości ocenianej pracy, zważywszy, że taki charakter posiadają przecież w piśmiennictwie prawniczym także takie monografie, które są poświęcone ujęciu w prawie karnym określonego typu względnie typów przestępstw. Wartość tej analizy przejawia się zresztą w tym, że analiza znamion rozważanych przestępstw i innych problemów warunkujących ich przypisywanie została przeprowadzona przez habilitanta z poszanowaniem obowiązujących zasad. Także w ten sposób autor udokumentował więc swe kwalifikacje uzasadniające realizowanie wszystkich aktywności naukowych wymaganych od osoby posiadającej stopień naukowy doktora habilitowanego, w tym między innymi kwalifikacje w dokonywaniu rzetelnej wykładni regulacji prawnych.

Prawnokarna ocena dopingu w sporcie, przeprowadzona przez habilitanta w tych fragmentach rozprawy, które w niniejszej recenzji zostały zaprezentowane do tego miejsca, została uzupełniona dalszymi rozważaniami, zawartymi w rozdziale VIII rozprawy, zatytułowanym „Wybrane karnoprawne problemy dopingu w sporcie”. Są nimi: karnoprawne problemy dopingu w e-sporcie, karnoprawne problemy dopingu w sporcie wobec zwierząt, problemy karnoprawnej ochrony tzw. kontrolerów antidopingowych, okoliczności wyłączające odpowiedzialność karną w ramach zachowań związanych z dopingiem w sporcie oraz wybrane problemy miejsca i czasu popełnienia przestępstw związanych z dopingiem w sporcie. Doniosłość i rzetelność tych rozważań także nie wzbudzą wątpliwości.

Istotne i ważne problemy są objęte także następnym rozdziałem IX, zatytułowanym „Wybrane problemy ścigania sprawców przestępstw związanych z dopingiem w sporcie.” Są to następujące zagadnienia: organy uprawnione do ścigania sprawców przestępstw związanych z dopingiem w sporcie, współpraca narodowych agencji antidopingowych z tymi organami, współpraca międzynarodowa w zakresie zwalczania przestępstw związanych z dopingiem w sporcie, rola tzw. sygnalistów w zakresie zwalczania tych przestępstw oraz wzajemne relacje pomiędzy odpowiedzialnością dyscyplinarną i odpowiedzialnością karną za zachowania związane z dopingiem w sporcie.

Pewne refleksje pojawiają się w odniesieniu do rozważań poświęconych ostatniemu z tych zagadnień. Dość skromna treść rozważań poświęconych w tym rozdziale odpowiedzialności dyscyplinarnej za zachowania związane z dopingiem w sporcie oraz wzajemnym relacjom między odpowiedzialnością dyscyplinarną i odpowiedzialnością karną za takie zachowania jest wprawdzie w pewnym stopniu usprawiedliwiona tym, że – zgodnie z tytułem rozprawy – monografia ta jest poświęcona odpowiedzialności karnej, a nie odpowiedzialności dyscyplinarnej. Wszakże, mimo tego we wcześniejszych fragmentach rozprawy habilitant pisze o odpowiedzialności dyscyplinarnej przewidzianej i egzekwowanej z tego tytułu, zwłaszcza gdy relacjonuje funkcjonowanie Światowej Agencji

Antydopingowej i treść Światowego Kodeksu Antydopingowego, a także gdy w analizach znamion tzw. specjalnych przestępstw dopingowych uwzględnia regulacje tego Kodeksu, choć dotyczące w zasadzie odpowiedzialności dyscyplinarnej.

W ograniczonych rozważaniach habilitanta poświęconych odpowiedzialności dyscyplinarnej, zawartych we wskazanym wyżej fragmencie rozprawy, pewne refleksje pozostają w związku z kategorycznym stwierdzeniem autora, że odpowiedzialność dyscyplinarna za zachowania związane z dopingiem w sporcie ma w istocie niewiele wspólnego z klasycznym modelem odpowiedzialności tego typu opartym na ogół na analogii do systemu odpowiedzialności karnej i uregulowań karnoprosesowych, zwłaszcza także z tego powodu, że jest to odpowiedzialność prywatnoprawna (por. s. 297-298). Nie kwestionując tego stwierdzenia należy wszakże uwzględnić okoliczność, że – w każdym razie z tytułu zachowań związanych z dopingiem w sporcie – odpowiedzialność dyscyplinarna o tyle posiada jednak w pewnym sensie charakter publicznoprawny, że jest przecież przewidziana regulacjami prawnymi, w ustawie o zwalczaniu dopingu w sporcie. W tych warunkach winna być ona egzekwowana z poszanowaniem przynajmniej tych zasad, które uznaje się za wymagające przestrzegania w egzekwowaniu wszelkiej odpowiedzialności represyjnej, gdy jej instrumenty godzą w prawa i wolności obywatelskie, a taką odpowiedzialnością bywa – przynajmniej nieraz - właśnie odpowiedzialność dyscyplinarna przewidziana za zachowania związane z dopingiem w sporcie.

Zasadą taką jest zwłaszcza zasada współmierności w stosowaniu represji, zasada ulegająca pogwałceniu nie tylko w przypadku, gdy nadmierną jest represja stosowana wymierzaniem kar i innych środków przewidzianych tytułem egzekwowania odpowiedzialności karnej przewidzianej za zachowania związane z dopingiem w sporcie, ale także, gdy może być ona uznana za nadmierną w razie jej zbiegu za ten sam czyn z odpowiedzialnością dyscyplinarną. Okoliczność ta winna więc była skłonić habilitanta do bardziej rozwiniętego i pogłębionego rozważenia tego zagadnienia, a zwłaszcza do rozważenia instrumentów zapobiegających nadmiernej w tym względzie represyjności oraz pogwałceniu w ten sposób zasady jej współmierności.

Rozprawę zamykają wnioski końcowe, w których habilitant podsumowuje swe poglądy i stanowiska w kwestiach objętych rozprawą, formułując także postulaty *de lege ferenda*. Nie kwestionując ich należy przede wszystkim uszanować uprawnienie autora do ich prezentowania, nawet jeśli niektóre z nich mogą wywoływać pewne wątpliwości, bo nawet w takim wypadku wartością ocenianej rozprawy jest to, że może ona i powinna inspirować do dyskusji oraz do dalszego rozwijania problemów nią objętych.

Pewne refleksje wywołuje na przykład kategoryczność stwierdzenia, że reakcja karna na zjawisko dopingu w sporcie jest uzasadniona, wprawdzie w ograniczonym zakresie, ale w każdym razie konieczna. Teza uzasadniana między innymi tym, że odpowiedzialność dyscyplinarna nie jest w stanie być w tym zakresie wystarczająco skutecznym instrumentem.

Zapewne tak jest albo może tak jest, gdyby to było udokumentowane wiedzą i miarodajnymi danymi o liczbach ujawnianych deliktów dyscyplinarnych związanych z dopingiem w sporcie i będących przedmiotem postępowań dyscyplinarnych, z porównaniem

tych liczb z jakimkolwiek wyobrażeniem o rzeczywistej liczbie takich zachowań rejestrowanych w praktyce. Pożądane byłoby uzasadnienie tej tezy prezentacją wiedzy o liczbach orzeczeń skazujących sprawców takich zachowań jako deliktów dyscyplinarnych, o rodzajach wymierzanych kar dyscyplinarnych, o czasie trwania i szybkości postępowań dyscyplinarnych oraz prezentacją wiedzy o skuteczności egzekwowania z tego tytułu odpowiedzialności dyscyplinarnej, a więc o tym, czy ukarania takie zapobiegają ponownemu popełnianiu takich deliktów przez ukaranych, czy i w jakim stopniu egzekwowanie z tego tytułu odpowiedzialności dyscyplinarnej zmniejsza w sporcie rzeczywistą wielkość tego zjawiska.

Z drugiej strony, pożądana byłaby także wiedza i dane dokumentujące wiedzę o liczbie przestępstw dopingowych objętych postępowaniami karnymi i orzeczeniami wydawanymi przez sądy w takich sprawach, o karach i innych środkach orzekanych tytułem egzekwowania odpowiedzialności karnej, o czasie trwania i szybkości takich postępowań karnych, a także o ich skuteczności przejawiającej się tym, że ukarani nie popełnili ponownie takich przestępstw. Ważną informacją byłyby także liczby zachowań, z tytułu popełnienia których egzekwowana bywa w zbiegu zarówno odpowiedzialność karna, jak i dyscyplinarna.

Bez takiej udokumentowanej wiedzy nie sposób ocenić i porównać wady oraz zalety egzekwowania z tego tytułu obu rodzajów odpowiedzialności oraz bezwzględnej celowości i konieczności kryminalizowania zachowań związanych z dopingiem w sporcie. Natomiast wiedza o liczbie tzw. przestępstw dopingowych będących przedmiotem postępowań i orzeczeń karnych uświadomiłaby, czy ich kryminalizacja znajduje w praktyce w ogóle i w jakim stopniu zastosowanie.

W pogłębionych w tym względzie rozważaniach należy bowiem pamiętać o konieczności bezwzględnego przestrzegania zasady subsydiarności obowiązującej w prawie karnym, o stosowaniu prawa karnego i odpowiedzialności karnej jako *ultima ratio*. W myśl tej zasady do represji prawno-karnej winno się sięgać, gdy dla skutecznej ochrony określonych dóbr i wartości zawodzą inne instrumenty. Uwzględnienia wymaga także powszechne przekonanie o tym, że skuteczność egzekwowania odpowiedzialności karnej względnie dyscyplinarnej jest zdeterminowana nie tylko ich surowością, ale także ich szybkością. Niepożądane jest jednocześnie kryminalizowanie określonych zachowań i tworzenie w tym celu stosownych regulacji prawnych, gdy w praktyce nie znajdują one zastosowania, deprecjonując w takim wypadku istnienie takich regulacji.

Uwagi powyższe nie zmieniają przekonania o wartości ocenianej pracy, o wartości spotęgowanej przede wszystkim pogłębionym relacjonowaniem i rozważaniem analizowanych problemów, znajomością i uwzględnianiem w rozważaniach poglądów prezentowanych w analizowanych kwestiach w doktrynie, w obszernym piśmiennictwie prawniczym. Wykaz wskazywanej w rozprawie literatury obejmuje 235 pozycji. Ich wykorzystywanie jest bardzo starannie i dokładnie dokumentowane w postaci 549 przypisów. Jest to więc jednocześnie bardzo rzetelna i wyczerpująca informacja o autorach i ich opracowaniach, która z powodzeniem może pomocnie służyć każdemu zainteresowanemu problematyką objętą rozprawą lub podejmującym rozważania poświęcone tej problematyce.

IV. Nurty badawcze

Uwzględniając dorobek publikacyjny i inne przejawy aktywności naukowej habilitanta wskazane w pkt. II niniejszej recenzji oraz monografię habilitacyjną prezentowaną w pkt. III recenzji, należy podkreślić, że wartość tych osiągnięć, udokumentowana i uzasadniona ich wielkością, jest wzbogacona także różnorodnością nurtów badawczych, będących przedmiotem aktywności habilitanta. Są to następujące nurty badawcze i zagadnienia nimi objęte, co znajduje swe udokumentowanie w publikacjach, które w odniesieniu do poszczególnych nurtów badawczych zostały przez habilitanta wskazane w jego autoreferacie:

- 1) prawo sportowe: prawo karne jako już powszechnie wyróżniana dziedzina prawa, oceny prawnokarne różnych patologii towarzyszących współczesnemu sportowi, w postaci między innymi dopingu i korupcji w sporcie, ochrona (w tym karnoprawna) informacji niejawnych w sporcie, zorganizowana przestępczość w sporcie, karnoprawne aspekty manipulowania wynikami współzawodnictwa sportowego, produkcji i handlu podrabianymi artykułami sportowymi, prawne problemy transferów sportowych, ochrona prawnokarna symboliki sportowej, prawne problemy uprawiania narciarstwa i alpinizmu oraz wyścigów konnych, prawne problemy sportów elektronicznych, odpowiedzialność dyscyplinarna w sporcie i inne;
- 2) karnoprawna ochrona informacji niejawnych: tajemnica państwowa i jej ochrona w prawie karnym, odpowiedzialność karna dziennikarza za przestępstwo ujawnienia tajemnicy państwowej, ochrona tajemnicy zawodowej a czynności operacyjno-rozpoznawcze, ograniczenie jawności w procesie monitorowania, wykrywania i zapobiegania przestępstwom, dostęp do informacji publicznej w działalności samorządu terytorialnego, i inne;
- 3) środki karne: środki karne o charakterze finansowym, nawiazka, świadczenie pieniężne, naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem, przepadek i środki kompensacyjne, nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, pozbawienie praw publicznych, zakaz prowadzenia pojazdów, podanie wyroku do publicznej wiadomości, i inne;
- 4) przestępstwa i wykroczenia komunikacyjne: transgraniczna wymiana informacji dotyczących przestępstw lub wykroczeń związanych z bezpieczeństwem ruchu drogowego pomiędzy państwami UE, odpowiedzialność za prowadzenie obiektu wodnego w stanie nietrzeźwości lub po użyciu środków odurzających, definicja stanu nietrzeźwości z art. 115 § 16 K.k. i jej interpretacja na gruncie przestępstwa z art. 178a K.k., prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości pomimo orzeczonego uprzednio zakazu jego prowadzenia, odpowiedzialność odszkodowawcza państwa jako podstawa zwrotu części opłaty za kartę pojazdu, electromobility programme in Poland and the problem of penal response, i inne;
- 5) prawo karne wobec wielokulturowości społeczeństwa: polskie interkulturowe prawo karne, niektóre aspekty tzw. obrony przez kulturę, konwencyjna ochrona kobiet przed przemocą, stan przestępczości cudzoziemców w Polsce wobec tak zwanego kryzysu migracyjnego, konflikty międzykulturowe w Polsce w ujęciu karnoprawnym, i inne.

Wśród dalszych zainteresowań badawczych habilitanta należy wymienić między innymi następujące: wymiana informacji o skazaniach, przedawnienie w prawie karnym i prawie wykroczeń, warunkowe zawieszenie wykonania kary.

Wprawdzie nurty zainteresowań badawczych habilitanta zostały wskazane wyżej tylko w zarysie, to jednak relacja ta daje pełne wyobrażenie o ich wielostronności. Wręcz imponujące jest przejawianie przez habilitanta tej aktywności w zakresie tak wielu różnych dziedzin i problemów szeroko pojętego prawa karnego.

Podsumowując w tym miejscu wszelkie osiągnięcia wskazane w niniejszej recenzji, będące realizacją zrelacjonowanych wyżej nurtów badawczych, można i należy uznać, że habilitant posiada już ugruntowaną wysoką pozycję w nauce polskiego prawa karnego. Już przed opublikowaniem rozprawy habilitacyjnej uzyskał ją wcześniejszymi osiągnięciami, a zwłaszcza wcześniejszymi publikacjami. Rozprawa habilitacyjna, oceniona we wcześniejszych fragmentach niniejszej recenzji, jest także tego potwierdzeniem.

V. Dorobek dydaktyczny

Z uznaniem należy odnotować bardzo zróżnicowaną aktywność dydaktyczną habilitanta, realizowaną:

- 1) przede wszystkim w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, zwłaszcza na Wydziale Prawa i Administracji, ponadto na Wydziale Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie oraz na Wydziale Nauk o Zdrowiu Collegium Medicum, ale także w innych uczelniach (Europejska Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Warszawie, z jej ośrodkami zamiejscowymi w Hadze i Brukseli, Bydgoska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa we Włocławku, Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu) i instytucjach (Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury w Krakowie, Okręgowa Izba Radców Prawnych w Toruniu);
- 2) przede wszystkim na kierunku: „prawo”, ale także na innych kierunkach studiów („doradztwo podatkowe”, „administracja”, „europeistyka”, „bezpieczeństwo wewnętrzne”, „kierunek lekarski”, „europeistyka”, „bezpieczeństwo wewnętrzne”, „zdrowie publiczne”, „ratownictwo medyczne”, „pielęgniarstwo”, „fizjoterapia”, „dietetyka”, „kosmetologia”);
- 3) głównie z przedmiotów: „prawo karne”, „prawo wykroczeń”, „prawo karne skarbowe”, „postępowanie karne”, „postępowanie w sprawach o wykroczenia”, „kryminologia”, „polityka penitencjarna”, „ochrona informacji niejawnych”, „ochrona danych osobowych”, „ochrona własności intelektualnej”, „prawo sportowe”, „odpowiedzialność dyscyplinarna”, „prawo medyczne”, ale także z innych przedmiotów, objętych programami innych wskazanych wyżej kierunków studiów;
- 4) w formie wykładów, seminariów, konwersatoriów i ćwiczeń;
- 5) na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych oraz na studiach podyplomowych;

6) także w różnych innych instytucjach, między innymi w postaci szkoleń dla lekarzy i pracowników ochrony zdrowia, dla firm ubezpieczeniowych, w Instytucie Pamięci Narodowej, dla pracowników wymiaru sprawiedliwości oraz w postaci wykładów i zajęć praktycznych realizowanych dla szkół.

Okoliczności powyższe w pełni uzasadniają przekonanie o tym, że habilitant posiada także kwalifikacje i doświadczenia dydaktyczne, których oczekuje się od nauczyciela akademickiego, gwarantujące samodzielne realizowanie z powodzeniem wszelkich tych form aktywności dydaktycznej, które oczekuje się zwłaszcza od osoby posiadającej stopień naukowy doktora habilitowanego.

VI. Aktywność w zakresie współpracy z instytucjami i organizacjami naukowymi

Już we wcześniejszych fragmentach niniejszej recenzji, zwłaszcza w ogólnej charakterystyce habilitanta, oraz w relacji o jego aktywności dydaktycznej, przytaczano informacje o jego bogatej i zróżnicowanej aktywności w zakresie współpracy z instytucjami i organizacjami naukowymi.

Wskazywano przede wszystkim szkoły wyższe, w których habilitant jest względnie był zatrudniony. Poza Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu, będącym najdłużej i nadal miejscem jego podstawowego zatrudnienia, były to następujące inne szkoły wyższe: Europejska Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Warszawie, z jej ośrodkami zamiejscowymi w Hadze i Brukseli, Bydgoska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa we Włocławku, Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu.

Innymi instytucjami i organizacjami, z którymi habilitant współpracował, były względnie są zwłaszcza:

- 1) zagraniczne ośrodki naukowe, w których realizował badania naukowe:
 - a) University of Cambridge, Faculty of Law,
 - b) Asser Institute, Sports Law Centre w Hadze (Holandia),
 - c) ISDE – Higher Institute of Law and Economics Law Business School w Madrycie (Hiszpania);
- 2) inne zagraniczne instytucje i organizacje:
 - a) Rada Europy i Komisja Europejska (w charakterze eksperta),
 - b) CSCF – Foundation for Sport Integrity;
- 3) instytucje i organizacje krajowe:
 - a) Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk,
 - b) Instytut Pamięci Narodowej;
 - c) Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury w Krakowie,
 - d) Okręgowa Izba Radców Prawnych w Toruniu,
 - e) Polska Agencja Antydopingowa,
 - f) Polskie Towarzystwo Prawa Sportowego, będąc aktualnie członkiem Zarządu,
 - g) Sąd Polubowny Związku Piłki Ręcznej w Polsce.

W tym kontekście należy wspomnieć także o tych licznych szkołach wyższych oraz o innych instytucjach i organizacjach, z którymi habilitant współpracował organizując względnie współorganizując liczne konferencje naukowe względnie uczestnicząc – często z referatami – w konferencjach naukowych organizowanych przez takie instytucje i organizacje.

VII. Aktywność popularyzatorska

Również popularyzatorski charakter posiadały w aktywności habilitanta przynajmniej niektóre jego wskazane już wcześniej aktywności dydaktyczne, prezentujące problematykę prawną, gdy były one realizowane na rzecz nieprawniczych instytucji i organizacji albo osób nie będących prawnikami. Odnosi się to zwłaszcza do wspomnianych aktywności dydaktycznych realizowanych na nieprawniczych kierunkach studiów, ale także szkoleń dla lekarzy i pracowników ochrony zdrowia, dla firm ubezpieczeniowych, w Instytucie Pamięci Narodowej, dla pracowników wymiaru sprawiedliwości oraz w postaci wykładów i zajęć praktycznych realizowanych dla szkół.

VIII. Działalność organizacyjna

Habilitant spełnia także obowiązek łączenia przez nauczyciela akademickiego aktywności naukowo-badawczej i dydaktycznej z działalnością organizacyjną.

W Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu:

- 1) ogólnouczeniowymi aktywnościami organizacyjnymi były zwłaszcza następujące funkcje:
 - a) w latach 2017-2018 funkcja członka Zespołu Rektora ds. bezpieczeństwa studentów,
 - b) w latach 2012-2021 funkcja Rzecznika Dyscyplinarnego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu ds. studentów i doktorantów;
- 2) na Wydziale Prawa i Administracji wydziałowymi aktywnościami organizacyjnymi były zwłaszcza:
 - a) w latach 2016-2020 funkcja członka Rady Wydziału,
 - b) od 2016 roku funkcja Pełnomocnika Dziekana ds. studenckiego ruchu naukowego,
 - c) od 2013 roku funkcja opiekuna naukowego Koła Naukowego Prawa Sportowego *Lex sportiva* (organizując z Kołem w latach 2015-2022 8 ogólnopolskich konferencji naukowych, liczne seminaria naukowe, warsztaty prawa sportowego i spotkania z wybitnymi gośćmi oraz wydając dwumiesięcznik prawa sportowego *Lex sportiva*,
 - d) od wielu lat funkcja jednego z opiekunów Uniwersyteckiej Poradni Prawnej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu,
 - e) wielokrotne uczestniczenie w tworzeniu wydziałowych planów zajęć na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych,
 - f) współuczestniczenie w organizacji tzw. dni otwartych Wydziału Prawa

- i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu,
g) w 2018 roku funkcja promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim
Aksenii Szczepańskiej-Stefaniak.

Wśród wskazanych aktywności organizacyjnych habilitanta na szczególne wyróżnienie zasługuje jego aktywność związana działalnością studenckich kół naukowych. Jest ona bowiem bardzo pożądaną formą podejmowania przez studentów już w czasie studiów działań sprzyjających pogłębianiu wiedzy i nabywaniu umiejętności organizacyjnych, potrzebnych i wykorzystywanych potem w ich dalszej działalności zawodowej. Niejednokrotnie jest to także pierwszy etap podejmowania po studiach aktywności naukowobadawczej.

Różne aktywności organizacyjne habilitant realizował także w innych uczelniach względnie w innych jednostkach organizacyjnych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, gdy był w nich wcześniej zatrudniony, a także w innych instytucjach i organizacjach. Były nimi na przykład:

- 1) funkcja członka Komisji Rekrutacyjnej na Wydziale Nauk o Zdrowiu w Collegium Medicum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu,
- 2) funkcja Rzecznika Dyscyplinarnego w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej we Włocławku,
- 3) funkcja sekretarza ds. studiów doktoranckich w Zakładzie Prawa Karnego Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk,
- 4) stała aktywność w pracach samorządu zawodowego radców prawnych, w tym w latach 2013-2016 funkcja Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w Toruniu,
- 5) w 2021 r. funkcja członka (jako przedstawiciel Krajowej Rady Radców Prawnych) Komisji Egzaminacyjnej II Stopnia przy Ministrze Sprawiedliwości ds. odwołań od uchwał dot. wyników egzaminu radcowskiego,
- 6) funkcja członka Panelu Dyscyplinarnego przy Polskiej Agencji Antydopingowej,
- 7) sędzia Sądu Polubownego Związku Piłki Ręcznej w Polsce.

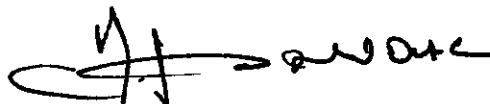
Okoliczności powyższe uzasadniają oczekiwanie, że także po uzyskaniu stopnia naukowego doktora habilitowanego, z pożytkiem dla Uczelni i Wydziału, habilitant będzie aktywnie uczestniczył w ich działalności organizacyjnej, nadal – jak dotąd – łącząc ją umiejętnie z aktywnością naukowo-badawczą i dydaktyczną.

IX. Ocena generalna

Ocena kwalifikacji, dorobku i osiągnięć dr. Michała Leciaka, sformułowana we wcześniejszych fragmentach niniejszej recenzji, skłania do stwierdzenia, że osiągnięty przez habilitanta dorobek naukowy, w postaci przedłożonej rozprawy habilitacyjnej i innych publikacji, oraz wszelkie inne jej osiągnięcia uzyskane w dziedzinach aktywności, uwzględnianych w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego, zasługują na to, aby zostały uznane za znaczny wkład w rozwój prawa jako dyscypliny naukowej, zwłaszcza prawa karnego. Posiada więc dorobek uzasadniający uznanie habilitanta

za specjalistę w zakresie problematyki stanowiącej przedmiot jej zainteresowań naukowych oraz posiadającego kwalifikacje do prowadzenia dalszej samodzielnej pracy naukowobadawczej.

Można i należy zatem uznać, że w tych warunkach spełnione są przesłanki uzasadniające podjęcie dalszych czynności postępowania habilitacyjnego zmierzających do nadania dr. Michałowi Leciakowi stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk prawnych, określone w art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. poz. 574 ze zmianami).

(Prof. zw. dr hab. dr h.c. Andrzej J. Szware)